

Балабанов Костянтин

**АКАДЕМІК
ІВАН ФЕДОРОВИЧ КУРАС
ТА ЙОГО ВНЕСОК У РОЗВИТОК
УКРАЇНСЬКО-ГРЕЦЬКИХ
ВІДНОСИН**

Відносини між українським та грецьким народами можуть слугувати прикладом широкій та плідній дружби, добросусідської співпраці та партнерства. Між тим, історія цих взаємин показує, що багато в чому вони відбулися завдяки активній творчій ролі окремих представників обох народів, які своєю самовідданою працею сприяли укріпленню двосторонніх контактів. До таких ентузіастів, без сумніву, можна відвести Івана Федоровича Кураса – видатного вченого, політичного та державного діяча України.

Працюючи директором Інституту національних відносин та політології НАН України (з 1997 року – Інститут політичних та етнонаціональних досліджень НАН України), академіком-секретарем Відділення історії, філософії та права НАН України, віце-прем'єр-міністром України з питань гуманітарної політики, народним депутатом України, керівником депутатської групи Верховної Ради України з міжпарламентських зв'язків з Грецькою Республікою, І.Ф.Курас завжди надавав значної уваги питанням українсько-грецьких відносин, розвитку та зміцненню дружби та співробітництва між нашими країнами.

У даному контексті необхідно відзначити роль та місце Маріупольського державного гуманітарного університету (МДГУ), активну участь у становленні та розвитку якого брав І.Ф.Курас. Багато в чому саме завдяки його підтримці МДГУ перетворився на визнаний центр еллінізму в Східній Європі, надійний оплот українсько-грецької дружби.

У цьому році Маріупольському державному гуманітарному університету виповнюється 15 років. Вуз є ровесником молодій українській державі, він був відкритий завдяки демократичним перетворенням у нашій країні. Гуманітарний університет створювався практично без матеріально-технічної та кадрової бази, без престижних спеціальностей та міжнародних зв'язків в умовах гострої соціально-економічної кризи в країні на початку 90-х років минулого століття.

На сьогоднішній день навчальний процес в гуманітарному університеті, в якому навчаються понад 3400 студентів на 17 спеціальностях та 6 факультетах, забезпечують 21 кафедра, де працюють більш ніж 300 викладачів. Серед них – 32 доктори наук, професори, 119 кандидатів наук, доцентів, не лише МДГУ, але й провідних університетів України, Росії, Греції, Кіпру, Німеччини, Італії та інших країн.

Завдяки самовідданій, добросовісній та ефективній роботі професорсько-викладацького колективу і співробітників за короткий термін Маріупольський державний гуманітарний університет зайняв достойне місце в освітньому просторі України та встановив міцні міжнародні зв'язки з провідними університетами європейських країн. МДГУ активно використовує всі необхідні умови для здобуття студентами сучасної та якісної освіти, підготовки кваліфікованих спеціалістів, конкурентоздатних на ринку праці.

Університет готує спеціалістів в галузі права, міжнародних відносин, менеджменту організацій, міжнародної економіки, журналістики, філології, документознавства та інформаційної діяльності, історії, педагогіки та психології.

Одним з головних завдань гуманітарного університету є духовне відродження греків України, розвиток еллінізму в нашій країні, укріплення дружби та співробітництва між нашими країнами, і, насамперед, з Грецією та Кіпром. МДГУ – єдиний в Європі вуз (крім Греції та Кіпру), у якому більш ніж 700 студентів на високому професійному рівні впродовж 5 років вивчають мову, культуру та історію Греції як основну або другу спеціальність.

В Україні новогрецька мова викладається в 10 вищих державних навчальних закладах, і в більшості з них працюють випускники гуманітарного університету.

У МДГУ створений спеціалізований факультет грецької філології, на базі якого викладання новогрецької мови здійснює кафедра грецької філології та кафедра грецької мови та перекладу.

Факультет грецької філології не просто готує кадри викладачів новогрецької мови, він представляє науково-методичну та навчальну базу розвитку національної освіти греків Приазов'я.

Слід зазначити, що з кожним роком зростає інтерес до вивчення мови, історії та культури великого грецького народу, який заклав фундамент Європейської цивілізації. Так, в 2005 році на перший курс денної форми навчання факультету грецької філології вступила рекордна кількість – 76 студентів. На цю спеціальність вступають школярі не лише з Донецької, але й з багатьох областей України, Росії, а останнім часом і з Греції.

У 2006 році на факультет грецької філології вступило 74 чоловіки. Таким чином, можна говорити про стабільний потяг молоді до вивчення мови, історії та культури грецького народу.

Як багатофункціональний навчальний заклад, університет сприяє розвитку духовності в Приазовському регіоні, укріпленню дружби та взаєморозуміння між народами, формуванню толерантного міжетнічного середовища, гармонійній взаємодії української та грецької культур. У МДГУ навчаються представники різних національностей, оскільки він ніколи і не вважався виключно “грецьким вузом”. І той факт, що новогрецьку мову вивчають українці, росіяни, білоруси, євреї, вірмени, відображає реальне прагнення молодого покоління регіону пізнати культуру іншого народу, підсилює відчуття взаємної компліментарності.

Велику роботу проводить університет спільно з Федерацією грецьких громад України та місцевими органами влади щодо пропаганди грецької мови та культури серед школярів. У 2005 році новогрецьку мову планово вивчали понад ніж 6000 учнів у 103 загальноосвітніх навчальних закладах України.

Викладають новогрецьку мову 117 викладачів, більшість з яких є випускниками МДГУ. Для підвищення інтересу до вивчення новогрецької мови, історії та культури Греції щорічно гуманітарний університет, Федерація грецьких громад України та Генеральне консульство Греції в місті Маріуполь на базі МДГУ проводять Всеукраїнські олімпіади з зазначеної тематики серед студентів та школярів.

Так, у 2005 році у Всеукраїнській олімпіаді з новогрецької мови взяли участь 30 студентів з 10 вузів України, у яких викладається новогрецька мова.

Велику допомогу надавав Іван Федорович у плані наукового становлення університету, беручи активну участь у підготовці та проведенні всіх міжнародних науково-практичних конференцій МДГУ.

Уперше на базі Маріупольського гуманітарного інституту Донецького державного університету (з 2004 року – Маріупольський державний гуманітарний університет) була проведена міжнародна науково-практична конференція “Донбас та Приазов’я: проблеми соціального, національного та духовного розвитку” в 1993 р. Ідейним натхненником конференції став І.Ф.Курас, який виступив з доповіддю на тему “Загальнонаціональні та регіональні інтереси в незалежній Україні”.

Новим значним кроком у розвитку та укріпленні українсько-грецьких відносин стала міжнародна науково-практична конференція “Україна – Греція: досвід дружніх зв’язків і перспективи співробітництва”, яка проходила на базі МДГУ в травні 1996 року. За науковим, політичним та професійним рівнем, за кількістю учасників та обговорюваних проблем, це була перша на той час в Україні та країнах СНД широкомасштабна міжнародна конференція такого типу.

Велику допомогу в підготовці та проведенні цього міжнародного форуму надав І.Ф.Курас, який в той час працював віце-прем’єр-міністром України з питань гуманітарної політики. Він взяв найактивнішу участь у підготовці конференції та

безпосередньо її роботі, виступивши з доповіддю “Українсько-грецьке співробітництво та його перспективи”.

Про високий рівень цієї конференції говорить кількісний та якісний склад учасників. На конференції були задіяні 10 секцій та підсекцій з історії, археології, філології, філософії, культурології тощо.

Тези докладів були представлені 200 вченими: понад 100 докторів та кандидатів наук, 10 академіків з провідних університетів та академічних інститутів України, країн СНД; близько 40 представників наукового світу, відомі політики, громадські діячі Греції.

Лише з Салонікського університету імені Арістотеля група вчених становила 15 чоловік. Грецька сторона також була представлена групою вчених з Афінського, Патрського, Македонського та Фракійського університетів. У конференції взяли участь представники Міністерства освіти та релігії Греції, Фонду грецької культури, місцевих органів влади, зокрема, мерії Салонік, муніципалітетів Пірею, Каламар’ї, острова Калімос.

У конференції взяв участь та виступив з доповіддю Г.Ніотіс, заступник міністр закордонних справ Греції, який курирував питання функціонування грецької діаспори за кордоном. Іван Федорович провів конструктивні переговори з Г.Ніотісом, визначивши при цьому основні пріоритети та подальші перспективи співробітництва двох країн.

У травні 1999 р. на базі Маріупольського державного гуманітарного університету проходила науково-практична конференція “Україна-Греція: історична спадщина та перспективи співробітництва”. В організаційний комітет з підготовки та проведення конференції увійшов і І.Ф.Курас.

Про те, що цей важливий міжнародний форум був проведений на високому державному рівні, свідчить той факт, що Президент України Л.Кучма і Президент Греції К.Стефанопулос направили теплі привітання в адресу учасників конференції. Президент Греції відзначив: “Нам приємно, що цей

авторитетний науковий форум буде традиційно відбуватися в Маріупольському гуманітарному інституті, який для нас є символом дружби грецького та українського народів.

Ректорат, викладачі та студенти інституту, спільно з Федерацією грецьких товариств України докладають багато зусиль для консолідації грецької діаспори в Україні, для розвитку грецької культури та мови. У цьому я зміг переконатися особисто, відвідавши Маріупольський гуманітарний інститут під час офіційного візиту в Україну у грудні 1997 року. Про ці відвідини я зберігаю найкращі спогади”¹.

На конференції вперше відбулася зустріч міністра освіти України В.Зайчука, віце-президента НАН України І.Кураса і міністра освіти та релігії Греції Г.Арсеніса, під час якої обговорювався проект угоди про співробітництво у сфері освіти, науки та культури між Україною та Грецією. Ця угода невдовзі була підписана.

Загалом у роботі конференції прийняли взяли участь понад 300 вчених, політиків, дипломатів, мерів міст та районів, журналістів України, Греції, Росії, Грузії, Білорусі та інших країн.

Учасники конференції схвалили рекомендації, спрямовані на розширення та укріплення освітніх, культурних, економічних зв'язків між українським та грецьким народами.

Під час роботи конференції були підписані договори про співробітництво між деякими університетами Греції та України. Були встановлені побратимські зв'язки на рівні мерів українських та грецьких міст.

У вересні 2001 року Іван Федорович як віце-президент НАН України прийняв взяв участь у заходах, присвячених 10-річчю вузу. За великий особистий внесок у розвиток науки та освіти України, а також за становлення та розвиток університету Івану Федоровичу, першому серед вітчизняних державних та наукових діячів, було присвоєно звання Почесного професора МДПУ.

Важливим напрямом діяльності університету є укріплення авторитету вищої освіти України в Європі, розвиток

багатопланової співпраці з закордонними партнерами в сфері освіти, науки та культури.

Колектив МДГУ створив власну модель міжнародної діяльності, яка передбачає комплексне співробітництво з міністерствами освіти, міністерствами закордонних справ, посольствами, обласними адміністраціями, меріями, провідними університетами багатьох країн. Така практика є успішною та приносить конкретні результати. Доказом ефективності цієї політики є тісне співробітництво Маріупольського державного гуманітарного університету з органами центральної та місцевої влади, університетами, приватними фондами та громадськими організаціями Греції.

Щорічно сотні студентів та викладачів гуманітарного університету беруть участь в освітніх, наукових та культурних програмах в Греції, Італії, Німеччині, США, Австрії, Польщі, Великобританії, Нідерландах, на Кіпрі та в інших країнах, при цьому на надзвичайно вигідних умовах.

Починаючи з 1996 р., на стажування в Грецію щорічно відправляється більше 100 студентів та викладачів. У 2005 році понад 240 студентів та викладачів МДГУ взяли участь у 57 закордонних програмах в 17 країнах світу. Беручи участь у закордонних освітньо-культурних програмах, різноманітних семінарах та фестивалях, спілкуючись з однолітками в міжнародних студентських таборах, студенти МДГУ виступають провідниками української культури та духовності, роблять свій внесок в укріплення дружби та співробітництва між народами.

В адресу ректорату університету приходять багато вдячних листів та телеграм від організаторів програм: міністерств, фондів, мерій, університетів, які відзначають високий рівень знань та культуру українських студентів. Так, голова Центру освітніх досліджень Міністерства національної освіти та релігії Греції професор Д.Гларос у вітальному листі, присвяченому десятирічному ювілею тоді ще гуманітарного інституту, відзначав: “Я, як Почесний професор МГІ та вчитель, відчуваючи безмірну гордість за студентів інституту, які, завдяки своїй

участі в освітніх програмах Янінського університету, чудовому знанню грецької мови, літератури та культури Греції, а також успіхам в галузі мистецтва, стали відомі у всій Греції”².

Завдяки активній підтримці Греції Маріупольський державний гуманітарний університет входить до багатьох престижних європейських університетських структур, зокрема, обраний до складу правління Асоціації європейських університетів “ЕМОС”, яка працює в рамках Болонського процесу.

Маріупольський державний гуманітарний університет бере активну участь у Болонському процесі. На сьогодні більше 500 університетів Європи та світу підписали Велику Хартію університетів – свого роду конституцію сучасної європейської вищої школи. Нині в Україні діє 245 державних університетів та інститутів, з них лише 14 підписали Велику Хартію університетів. Серед них і Маріупольський державний гуманітарний університет – молодий, але вже авторитетний та впливовий університет.

Для координації діяльності університетів в рамках Болонського процесу. З поміж авторитетних ректорів та професорів університетів Європи обрана колегія Наглядової ради Великої Хартії університетів.

У червні 2005 року вперше в Україні, на базі Маріупольського державного гуманітарного і Донецького національного університетів проходило засідання колегії наглядової ради Великої Хартії університетів, в якому взяли участь: заступник міністра освіти та науки України професор М.Степко, президент колегії наглядової ради професор Ф.Роверсі-Монако (колишній ректор Болонського університету, Італія), експрезидент Асоціації університетів Європи, професор Ж.Брікал (Іспанія, Барселонський університет), Генеральний секретар Колечі наглядової ради професор А.Барбалан (Швейцарія) та інші відомі вчені, автори та ідеологи Болонського процесу.

Учасники засідання колегії Наглядової Ради Великої Хартії університетів – професори європейських та українських університетів дали високу оцінку якійсь підготовці спеціалістів

у вузі та міжнародній діяльності Маріупольського державного гуманітарного університету.

У 2005 році МДГУ першим з вузів України був прийнятий у Європейський центр публічного права, куди понад 50 університетів Європи. Свідченням високої оцінки діяльності МДГУ є також той факт, що він був обраний до Ради директорів цього авторитетного міжнародного органу, штаб-квартира якого знаходиться в Афінах. Президентом Європейського центру публічного права є відомий вчений, професор права Афінського, Сорбоннського, Кембріджського університетів С.Флогаїтіс, який відвідав гуманітарний університет та дав високу оцінку його діяльності.

У вересні 2006 р. на базі МДГУ було відкрите єдине поки що відділення Європейського центру публічного права в країнах СНД.

За цими фактами вузівської політики євроінтеграції стоїть визнання високого авторитету гуманітарного університету. Його постійно відвідують керівники зарубіжних держав, депутати Європарламенту, губернатори, мери, ректори та відомі вчені закордонних університетів зі світовим ім'ям. Слід назвати такі цифри: лише за останні 12 років університет відвідало багато іноземних делегацій, у складі яких було більше 1350 чоловік.

Гуманітарний університет пишається тим, що за значний особистий внесок в укріплення дружби та співробітництва між українським, грецьким та кіпрським народами, активну допомогу розвитку Маріупольського державного гуманітарного університету звання Почесного професора гуманітарного університету було присвоєно президенту Греції К.Стефанопулосу (1997 р.); прем'єр-міністру Греції, віце-президенту Народної партії Європи, голові партії "Нова демократія" доктору політичних наук К.Караманлісу (2003 р.); ректору Янінського університету професору Д.Гларосу (1998 р.); директору Благодійного фонду ім. А.Левендіса всесвітньо відомому археологу, професору В.Карайоргісу (2004 р.) та іншим відомим вченим та державним діячам.

Велике значення для поширення співпраці між Україною та Грецією мав офіційний візит делегації Верховної Ради України з 31 жовтня по 2 листопада 2002 р. Керівником такої високої делегації був Голова Верховної Ради України доктор історичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук України академік Академії правових наук України В.Литвин. Важливо відзначити, що до складу делегації також входили: голова комітету Верховної Ради України з закордонних справ доктор історичних наук, професор, академік Академії правових наук України Д.Курець, керівник апарату Верховної Ради України академік Академії педагогічних наук України В.Зайчук, державний секретар міністерства закордонних справ України Ю.Сергеев, академік Національної академії наук України, Президент Академії медичних наук України А.Возіанов, а також доктор історичних наук професор, академік Національної академії наук України, віце-президент Національної академії наук України І.Курас, який брав активну участь у всіх переговорах делегації.

Це був перший офіційний візит Голови Верховної Ради України в Грецьку Республіку за всі роки незалежності України і мав не тільки значне політичне, але і високе наукове представництво.

Під час перебування делегації Верховної Ради України в Греції відбулися переговори Голови Верховної Ради України Володимира Литвина і членів делегації з Головою парламенту Грецької Республіки А.Какламанісом, які підтвердили незмінність курсу на розвиток, розширення і поглиблення українсько-грецьких зв'язків. Важливість цього візиту полягала у тому, що у 1994 році саме завдяки підтримці Греції, головуючої тоді в Європейському Союзі, була підписана угода про партнерство і співпрацю між Україною і ЄС. З 1 січня 2003 року Греція знов головувала в ЄС.

На думку керівника офіційної делегації В.Литвина, високий рівень конструктивізму і взаєморозуміння, який існує між Києвом і Афінами, має сенс перенести на відносини

України з Європейським Союзом. При цьому співпраця з Грецією може служити еталоном цих відносин³.

Особлива увага була приділена питанню участі України в Олімпіаді 2004 р. в Афінах і культурній олімпіаді.

У ході зустрічей і переговорів неодноразово наголошувалося на ролі освіти, науки і культури, які створюють духовну основу для успішного здійснення сумісних починів. Зокрема, висока оцінка була дана діяльності Маріупольського гуманітарного інституту в духовному відродженні греків України, зміцненні дружби і співпраці молоді двох країн.

Державні, наукові і суспільні діячі України і Греції неодноразово відзначали особливу роль Маріупольського державного гуманітарного університету в зміцненні дружніх зв'язків між українським і грецьким народами.

Резюмуючи вищевикладене, необхідно відзначити великий внесок Івана Федоровича Кураса в процес становлення і розвитку Маріупольського державного гуманітарного університету що дозволяє реалізувати одну з найважливіших функцій університету — сприяння повноцінному і багатоаспектному відродженню грецького етносу в Приазов'ї і Україні загалом, що перетворює даний вуз на найважливішу складову грецької національно-культурної інфраструктури в регіоні.

---

¹ Україна—Греція: історична спадщина і перспективи співробітництва: Том 1 Збірник наукових праць міжнародної науково-практичної конференції — Маріуполь, 1999. — С. 543.

² Балабанов К.В. Украина—Греция: с любовью в сердце. Выступления, статьи, интервью, размышления.— национальный Союз писателей Украины, журнал “Донбасс”. — Донецк, 2004. — С. 504.

³ Голос України. — 2002. — 4 листопада.